

Petlu - Hóru
unitárius beszéd

XXI. kötet.

1928. jan.—márc.

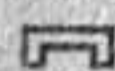
1. szám.

UNITÁRIUS SZÓSZÉK

Megjelenik negyedévenként. — Előfizetési ára évi 100 Leu.

KIADJA:

AZ EGYETEMES UNITÁRIUS LELKÉSZKÖR.



SZERKESZTI:

BALÁZS ANDRÁS,

dârjiui (székelyderzsi) lelkész



TARTALOM:

EGYHÁZI BESZÉDEK:

Sigmond József: Istennel járni	3
Geréb Zsigmond: Bűnbánati	6
Benedek Gábor: Az élet keresztje	10
Dr. Boros György: A jelek beszélnek	17
Lőrinczy Géza: A húsvéti angyal	20
Dr. Varga Béla: Lelkész-szentelési beszéd	26
Útő Lajos: A legszebb zsoltár	32
Élet hívség	35
Fekete Lajos: Örök küzdés	38
Bartók Endre: Egyházi beszéd	41
Weress Béla: Hősök ünnepén	45

IMÁK:

Székely Tihamér: Általános lelkészkeri közgyűlésen	47
Lőrinczy István: Nagypénteki ima	49
Nagy Béla: Hétköznapi ima	51

SZEMLE:

Geréb Zsigmond: Az „Unitárius Szószék” 20 éve	55
Úrmösi József: Gyakorlati prédikációtan (fordítás)	58



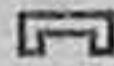
UNITÁRIUS SZÓSZÉK

Megjelenik negyedévenként. = Előfizetési ára évi 100 Leu.

KIADJA:

AZ EGYETEMES UNITÁRIUS LELKÉSZKÖR.

*Peterffy István
unitárius lelkész*



SZERKESZTI:

BALÁZS ANDRÁS,

dârjiui (székelyderzsi) lelkész



Istennel járni.

Alapíge: I. Kir. VIII. r. 57—58. v. Legyen velünk is a mi Urunk, Istenünk, amiképen volt a mi Atyáinkkal, ne hagyjon el minket, el se távozzék tőlünk;

Hanem hajtsa magához a mi szívünket, hogy járjunk minden ő utaiban s őrizzük meg az ő parancsolatait . . .

Átléptünk az újesztendő küszöbén s ma újra ide hívtak a harangok Isten szent házába. De mintha a harangok hívó szavát ma kevesebben hallgattuk volna meg; mintha sokan volnának a mi kicsiny gyülekezetünkben is a sátoros ünnepi keresztények, vagy még olyanok is, kiket csak az ó- és újév napja tud a templomba vonzani s tán még egy-egy gyászos alkalom, azután a többi ünnep és vasárnapok útja más felé vezet.

Boldognak mondalak titeket, kik ma sem felejtettétek el a multak eseményeinek krisztusi tanulságát: „Keressétek először Istennek országát, annak igazságát s egyebek is megadatnak tinéktek“. Úgy hiszem, hogy ti még nem zökkentetek bele régi szokásaitok és a hétköznapiság kerékvágásába; úgy tetszik nekem, hogy ti még ma sem feledkeztetek meg újévi fogadásaitokról; jelenlétetek azt bizonyítja, hogy lelketek sóvárogja az Isten közelségét s szívetek buzgalmával tudjátok elsóhajtani az alapigét.

Megérzitek-e Keresztény testvéreim, hogy amaz igékben a vallásos lélek mondja, hogy *Istennel járni boldogság és élet.*

I.

Az élet mélységeibe látó názáreti Jézus mondá: „Boldogok a tiszta szívűek, mert ők az Istent meglátják“. A Mester e tanításából kiindulva, a történelem bizonyságaira és saját tapasztalatainkra támaszkodva, mi is bátorsággal mondhatjuk, hogy Istennel lenni boldogság és élet. Ámde, hogyan lehet ez? Lehet-e együtt Isten az emberrel, a

Istennel járni.

Alapíge: I. Kir. VIII. r. 57—58. v. Legyen velünk is a mi Urunk, Istenünk, amiképen volt a mi Atyáinkkal, ne hagyjon el minket, el se távozzék tőlünk;

Hanem hajtsa magához a mi szívünket, hogy járjunk minden ő utaiban s őrizzük meg az ő parancsolatait . . .

Átléptünk az újesztendő küszöbén s ma újra ide hívtak a harangok Isten szent házába. De mintha a harangok hívó szavát ma kevesebben hallgattuk volna meg; mintha sokan volnának a mi kicsiny gyülekezetünkben is a sátoros ünnepi keresztények, vagy még olyanok is, kiket csak az ó- és újév napja tud a templomba vonzani s tán még egy-egy gyászos alkalom, azután a többi ünnep és vasárnapok útja más felé vezet.

Boldognak mondalak titeket, kik ma sem felejtettétek el a multak eseményeinek krisztusi tanulságát: „Keressétek először Istennek országát, annak igazságát s egyebek is megadatnak tinéktek“. Úgy hiszem, hogy ti még nem zökentetek bele régi szokásaitok és a hétköznapiság kerékvágásába; úgy tetszik nekem, hogy ti még ma sem feledkeztetek meg újévi fogadásaitokról; jelenlétetek azt bizonyítja, hogy lelketek sóvárogja az Isten közelségét s szívetek buzgalmával tudjátok elsóhajtani az alapigét.

Megérezitek-e Keresztény testvéreim, hogy amaz igékben a vallásos lélek mondja, hogy *Istennel járni boldogság és élet.*

I.

Az élet mélységeibe látó názáreti Jézus mondá: „Boldogok a tiszta szívűek, mert ők az Istent meglátják“. A Mester e tanításából kiindulva, a történelem bizonyosságaira és saját tapasztalatainkra támaszkodva, mi is bátorsággal mondhatjuk, hogy Istennel lenni boldogság és élet. Ámde, hogyan lehet ez? Lehet-e együtt Isten az emberrel, a

halhatatlan a halandóval, az örökkévaló teremő a gyarló teremtmény-nyel? S vajjon ez az összekapcsolódás az istenség feladata-e, vagy nekünk is vannak e tekintetben kötelességeink? Mindézek olyan kérdések, melyek e tárgynál felvetődnek s feleletet várnak. De emlékezzetek s jusson eszetekbe, hogy a biblia tanítása szerint Isten az első emberi kebelbe oda lehelte az ő lelkének szikráját, gondoljatok a történelem amaz igazolására, hogy sohasem volt nép, melynek vallása és Istene ne lett volna s tegyen vallást saját lelketek, hogy az ő jelenlétét éltetek minden napján éreztétek. S miként nem a napnak van szüksége arra, hogy világítson és melegítsen, épúgy nem Istennek van szüksége arra, hogy az emberhez közelgessen, hiszen a Mindenhatónak senki sem rendelkezik, s az ő dicsőségét semmivel sem emelhetjük. Istent atyai szeretete s gondviselő jósága vezérli hozzánk, nekünk pedig boldogságunk és életünk feltétele, hogy érezzük közellétét, járjunk az Ő útjaiban s engedelmeskedjünk parancsolatainak.

Ha a múltba tekintek: látom az emberiség legjobbait, kiknek életében nyilvánvalóvá lett Isten jelenléte. Nem ruhájuk ékes, de szívük ragyog nemes erényekkel; nem erszényük s hámbáraik, hanem keblük volt tele Istenben való bizodalommal és elméjük tiszta gondolatokkal. Ők voltak azok, kiket a hit ereje Isten közelségébe vont s ott megismerve Istent, önmagukat és élethívátásukat: boldogok voltak, hogy ennek a hivatásnak teljesítésében lobogott el életük szövétneke, mely bár e földön kialudt, de világít az örökkévalóság honában minden idő népének.

Látom nemzetünk dicső nagyjait s egyszerű munkásait, akikkel Isten volt s nemcsak hazát szerzett nekik, de egy ezredév minden megpróbáltatása között sem hagyta el őket. Melléjük állítom anyaszentegyházunk vezéreit és hiveit, kik szent vallásunk egyszerűségében s világos tanításaiban Isten útait megismerve és parancsolatait megértve, nem tántorodtak meg a hatalmi fény és erőszak hatása alatt, de boldogok voltak, ha Istennel járva, áldozhattak a nemzet és egyház ügyeiért s örökéletet biztosító jótéteményeket hozhattak létre.

Óh, bizony, Istennel járni boldogság és élet volt a múltban s az lesz a jövőben is.

II.

A jövődő a multon épül fel; tehát a mult a jövődő alapja. S mint a multban, úgy a jövőben is lesz az emberi szivekben boldogság utáni vágy s a tökéletességre öntudatosan törekvők előtt mindenkor kívánatos lesz az igaz emberi, istenes élet. És én úgy hiszem, hogy

bármilyen változások történnek az emberiség nagy társadalmában, ha diadalmaskodik az örök béke eszméje, vagy ha állig fegyverkezik a világ; ha ma még el sem képzelhető szédítő magasságot és fejlődést ér el a tudomány és művelődés, vagy lerombolja azt is, amit eddig e téren alkotott; ha kevesebb vagy több lesz majd az ember, de boldog csak az lesz, örök értékű emberi életet csak az nyer, aki Istennel fog járni, mert csak az Istenben való hit s Isten közelségének érzete tudja megvívasztalni s teheti boldoggá az emberi sziveket, csak az Isten útain való járás s az ő parancsolatainak követése teszi értékké az életet, s kapcsolja örök életű nemes eszményekhez az emberi lelket.

Bizonyára nincsen ma itt senki közöttünk, aki a szeretetlenség és békéletlenség boldogtalansága helyett igazi boldogságot ne óhajtana szívének. S csekély értékű dolgok szolgálatába állított, önző és szenvedélyek tüzeiben égő életét ki ne cserélné fel szívesen Isten akarata szerinti hivatást végző, nemes és erényes élettel? Vajha megértenők azért az idők jeleinek az intését. Nem elég csak untalan biztatni magunkat, hogy majd eljön a boldogabb idő, hanem tennünk is kell érdekében minden lehető s elhárítani útjából minden akadályt. Aki kenyérhez akar jutni, dolgozzék. Aki boldogságot akar szerezni szívének s erőforrást és értéket életének, járjon az Urnak útain.

Gonoszak az idők. Ma még az erkölcsiség és történelmi mult erős fundamentumain nyugvó családi és egyházi élet is számtalan nehézségekkel küzködik. Mennyivel fenyegetettebb az egyén élete és boldogsága. Ne akarjatok mindenáron azok közé tartozni, akik vígan, gondtalanul kezdenek és aztán sirva végeznek; ne akarjatok könnyelműen a mult erőforrásából mindig csak meríteni, de érezzétek a szent kötelességet, mely szerint nektek is erőforrássá kell változnotok az által az egymás iránti szeretet, józan élet és becsületesség által, mely mind szállást talál kebletekben, ha Istennel jártok szüntelen. Nem a mulatozások barátsága, nem a pajtáskodás kell hogy összekapcsoljon minket, hanem a mi egy igaz Istenünkben való egység, a belé helyezett hitnek, a tőle nyert közös élethivatásnak egysége. Így ad Isten bodságot szívünknek s örökértékűvé teszi életünket, valóra váltva szívünk imádságos sóhaját: „Legyen velünk is a mi Urunk Istenünk, amiképpen volt a mi atyáinkkal, ne hagyjon el minket, el se távozzék tőlünk; hanem hajtsa magához a mi szívünket, hogy járjunk minden ő útáiban és őrizzük meg az ő parancsolatait...” Ámen.

Sigmond József,
h.-jánosfalvi lelkész.

Bűnbánati.

Alapíge: Lukács ev. 16. 1—8

A fölolvassott evangéliumi példázat hiven tükrözi vissza az életet. Egy csalót mutat föl, aki sokáig lopva gazdáját, midőn tette fölfedeztetett, abban keresett menedéket, hogy régi bűnét újabakkal tetézte. Mellékes csalók is vannak a példázatban, kik a főcsalókhöz büntársakul szegődni nem átalnak, neki segédkezet nyújtanak, akik a mosadékon kapva-kapnak, míg a fejük vígan és bőven tömi magát. S egy gazdát is látunk itt, ki fájdalmasan érzi ugyan, hogy alkalmazottja őt megcsalja, adósai azzal összejátszanak és őt megkárosítják, de még sem állhatja meg, hogy csodálkozását ne fejezze ki ezen ügyes csalás fölött — s megdicséré, eszesnek mondá a hamis sáfárt. S most kérdem: nem az életet példázza-e ez? Nem mindennapi esemény-e, hamis sáfárokat, cinkos társakat látni s a leleményes csalás, rászedés fölött dicsérő beszédet hallani.

Ezen utolsó tény, t. i. *az ügyes csalásnak, rászedésnek szép nevet adni, ez az, ami megragadja és leköti figyelmemet*, mert az ezt megelőző dolgok a mai életnek már egészen megszokott és szinte elmaradhatatlan velejárói lettek. E szokás: a bűnt, a rosszat szépíteni, annyival szembetűnőbb, mert könnyelműleg ugyan, de ennek majd mindenki rabja már. Ha valaki kedveli, én kedvelem a műveltséget, mely bizonyos tárgyaknak, tényeknek s műveleteknek igazi nevét, azért, hogy illemet ne sértsenek, arcot ne pirítsanak, gyöngédebb, illőbb kifejezésekkel határozza és mondja meg; de *egészen más az*, mikor a gáztett igazi neve csavartatik el, mikor a gonoszság valódi neve béráltatik el, mikor bűnök, istentelenségek valódi nevük helyett ártatlan névre kereszteltetnek. Hogy mily káros, mily veszedelmes ez a szokás következményeiben, nyilván kitűnik abból, hogy ez a szokás még a leghelyesebben és legtermészetesebben gondolkozó embereknek is akárhányszor megzavarja ítéletét a vétkek minősége és mekkorasága fölött. Míg az ember a természetnek a szívben lakozó hamisítatlan szavára figyel: addig sohasem

téved a fölött, hogy mit tartson megvetendő bűnnek. Lelkiismerete isteni szózatként, csálhatatlanul tanítja: mi a jó és helyes, mi a tiltott és bűnös. Embertársa javát elorozni, őt megkárosítani: ezt, mint nyilvánvaló bűnt állítja a lelkiismeret. Az adás-vevésben csálni, hamis mértéket használni, a bennünk bízó embert ravasz fogásokkal rászedni, ez minden romlatlan lélek előtt alávalóság. Másoknak ráncbizott ügyét hűtlenül kezelni, azoknak bizalmát a magunk hasznára kizsákmányolni, ez a tiszta szív ítélőszéke előtt fenyítendő cselekedet.

De a szív ezen természetes érzelme, a lélek törvényszerű szava nem némul-e, nem ferdül-e el, ha az evangéliumi gazda példajaként azt látjuk, hogy a legnagyobb vétkek ártatlan színbe öltöztetnek? Ha a tolvajokat élelmeseknek, a csalókat leleményeseknek, a húzó-vonó hatalmasokat eszes embereknek nevezzük, vajjon ezáltal nem keletkezik-e fogalomzavar a bűn és erény felől? Vajjon a gyengébb lelkieknél nem szül-e ez habozást a jó és gonosz között? Nem vakítja-e el sokak, talán ezerek lelkiismeretét? s nem ragadja-e a bűn örvényébe seregestől azokat, akik addig hallják dicsértetni az élelmes, ügyes és eszes gonoszokat, hogy végül ők is megpróbálják megszerezni az ügyes, élelmes és eszes nevet?

Ne csodálkozzunk azon afiai! ha ahelyett, hogy fogyna, még szaporodik a gonoszak serege, mikor ahelyett, hogy megbélyegeztetnének, dicséretes melléknevet nyernek. Ezért tartom én veszedelmesen káros szokásnak — az evangéliumi gazdaként — szép nevet adni a bűnnek.

És azért is, mert ez *a szokás meggyengíti a vétektől való irtózást*, megsemmisíti azt a remegő félelmet, mely megszokta lepni a romlatlan szívet s a vétek első lépését nehézzé teszi. Ám, hadd legyen a házastárs mélyen meggyőződve a házasság szentségéről, hadd riadjon vissza lelke annak megtörési gondolatától, hadd szállja meg őt félelem törési szándékában; de ha azt látja, hogy a házasságtörést nem egyébnek, mint kényen-kedven való élésnek nevezi a világ: félelme a gonosz lépéstől elenyészik s tartózkodás nélkül követi el a bűnt, mivel cselekedete olyan könnyed, becéző, kellemes nevet kapott. Hadd legyen valaki bármily mértékletes és ellensége a dobzódásnak, a részegeskedésnek, mely akárhányszor állati sorba aljasítja le az abban résztvevőt, de ha látja, hogy a világban az érdemlett megvetés helyett, a részeges és dobzódó saját neve helyett jó mulatónak, víg pajtásnak neveztetik: elveszti idegenkedését, utálátát a bűntől, sőt meglátjuk nemsokára őt vetélkedni a kicsapongókkal, hogy a világ által adott szép nevet kiérdemelje. Sajnos, így van ez az életben! A szép színbe öltöztetett gonosz elveszti visszataszító voltát s ezzel együtt elvesz a félelem is annak véghezviteltől. Ezért tartom én siralmasan gyászosnak szép névvel tisztelni meg a bűnt.

És még azért is, mert *mintegy édesgeti, csalogatja az embert a bűn elkövetésére*. Mert nem láttunk e elég ártatlant, aki csak azért veszti el ártatlanságát, mert a kísértés szava — mint az Idvezítő megkísértésénél — némely bűnt csekélynek s említésre sem méltónak tüntetett föl, elhallgatva, eltakarva annak gyászos oldalát? Hány derék ház és családapa lőn játékossá azért s tevé hírét, becsületét, vagyonát, házbékéjét semmivé, mert a szerencse-játékról úgy beszéltek neki, mint ártatlan időtöltésről és hogy annak, aki a társaságban részt akar venni, nem illő és nem szabad elmaradni a szerencsejáték asztalától. Hány jeles, jobb sorsra méltó ifju lőn áldozata testben és és lélekben lealjasító ösztönöknek csak azért, mert ifjú társai fejét telebeszélték azzal, hogy így tenni az ifjúkor igénye s az önmegtartóztatás csak az öregkorhoz illik! Valóban sokan maradtak volna meg az erény keskeny útján — s nem tévedtek volna a bűn és kárhozát széles útaira, ha a véték csábításait nem igéző, nem vesztegető alakban mutatták volna be nekik, — ha azon káros szokás nem uralkodnék, hogy a legrútabb bűnök szép színbe öltöztetnek s kecsegtető nevekre kereszteltetnek. Mert mint az emberek a cselekvés körében, éppen úgy a bűnök is, annál nagyobb igéző erővel bírnak, minél gonoszabbak. Ezért tartom én veszedelmes szokásnak szép nevek alá rejteni el a bűnöket.

És azért is, *mert nincs remény arra, hogy megjobbúljanak*, miután mentséget maga a világ szokása nyújt nekik. Mert ugyan, hogy támadhasson föl a lelkiismeret s hogy ébresszen szégyent és megbánást abban, ki bűnében — annak szép neve miatt — nem ismeri meg a szégyelni valót? Soha sem tér meg a rágalmazó alávaló bűnéből, még ha ezerek becsülete virágként hervad is el veszedelmes lehelletétől, míg a világ őt élcelődőnek s jó társalgónak kiáltja ki. A kéjenc nem hagyja el útait, bármint folyjanak is könnyei a tönkretett ártatlanságnak, míg a világ elbámul ügyességén, mellyel eszét veszi a könnyen hívő balgatagnak.

Ezért ne csodálkozzunk semmit, ha az evangéliumi gazda példája ezer meg ezer alakban újul meg, ha egyik bűnt a másikkal látjuk gyógyítani. Mindaddig, míg fenn áll ez a rossz és veszedelmes szokás, mely szép nevet ad a gonoszságnak, addig ez nem is lesz másképpen. És mi ma olyan világban élünk, ahol nem szokás nevére nevezni a gyermeket, sőt éppen a bűnt elbújtatni szokás. Bármerre figyelünk, azt halljuk mindenütt, bármerre nézünk, azt látjuk mindenfelé, hogy kifestik, kendőzik, tűrhetővé, sőt ha lehet igézővé igyekeznek tenni az emberek mindent, ami alávaló, ami gonosz és istentelen, s ezt azon egyszerű okból teszik, mert alkalomadtán ők is hasonlót várnak a maguk cselekedeteire. Ez most általános világáramlat! Éppen ezért nagyon nehéz e világban lenni.

s az áradattól el nem sodortatni; elől-hátul tűz között lenni s meg nem égettetni. Ti azért afiai! ha mindvégig ártatlanok kívántok maradni s az erény keskeny, de szent ösvényéről nem akartok a bűn széles útjára sodortatni, ne halljátok meg, hogy mit mond a világ, hanem azt halljátok meg, hogy mit mond a ti lelkiismeretetek, vagy ha már az is meg van vesztegetve, halljátok meg, mit mond Jézus az ő evangéliumában s ne engedjétek magatokat hiábavaló beszédek által elcsábíttatni, mely miatt Istennek haragja jó a hitetlenség fiaira.

Gondoljuk meg afiai, hogy közöttünk ártatlan gyermekek, ifjak élnek, kiknek fogékony szíve mindenre hajlik, — hajlik a jóra is, de hajlik a gonoszra is. Jaj nekünk, ha oktalan beszédünk s még oktalanabb cselekedetünk miatt összetörjük ártatlanságukat. Gondoljuk meg, hogy közöttünk cselédek, félrevezetett, helytelen gondolkozásu emberek is élnek. Vigyázzunk! Mert *jaj a botránkozóknak, de sokkal inkább jaj a botránkoztatóknak.*

Minél nagyobb a veszedelem árja — a közromlás, — annál szebb szerepe van az evangélium barátjának. Küzdeni, vívni, győzni, ha nem is mindenütt, de ott, hova őt Isten állította. Es aki küzdve s győzve Pál apostollal így szólhat: *ama nemes harcot megharcoltam, pályámat megfutottam, futásomat elvégeztem, hitemet megtartottam, csak az sóhajthat reménységgel: add meg Uram koronámat! Ámen.*

Geréb Zsigmond,
fiatfalvi lelkész.

Az élet keresztje.

(Husvét előtti).

Alapige: Máté XI. 38. „És aki föl nem veszi az ő keresztjét és úgy nem követ engem, nem méltó én hozzám“.

A felolvasott igék csak félig-meddig tartoznak azok közé, melyeket az úgynevezett husvét előtti hetek beszédsorozatához használni szokás. Hiszen nem azok közül valók, melyekben Jézus szenvedései vannak megörökítve, melyek kálváriás útjának egyes mozzanatait tárják elénk, hanem azok közé tartoznak, melyekben Jézus az ő követésére vonatkozó utasításokat adja ki tanítványainak. A husvét előtti hetek beszédeinek százados szokás szerint közmeggyőződéssé vált jellemző szokása az, hogy Jézus szenvedéseiből tárjanak fel jelentős eseményeket, melyek mindenikéből a szenvedését nyugodtan viselő Jézus alakja, mint éppen szenvedéseinkben követendő magasztos eszmény, emelkedjék ki előttünk, hallgató emlékezők előtt.

A husvét előtti hetek beszédeinek igen méltó és hasznos tárgya a kereszt és a kereszthordozás. A különbség csak az lesz ez alkalommal, hogy nem a mult megszokott és már nagyon jól ismert történetét fogom előttökbe tárni, nem arról a kereszttről akarok és fogok beszélni, melyet Jézus az ő nagypéntekje előtt vitt fel megroskadó vállal a Golgotára, hanem amelyet a ma élő Mester hordoz, viszen az általa hirdett igazságok sárbatiprásában, hű követőinek megalázásában és meggyalázásában.

Óh, mert a kereszt, az igazságnak ama keresztje, melyet a nagy Mester Golgotára vitt, korántsem vezett ki a világból, sőt mintha egyre nőne, szaporodna, mintha szakadatlanul újabbat és újabbat ácsolnának az őskereszt mintájára, hogy aztán rájuk ismét és ismét keresztre feszítsenek minden jószágot, minden szeretetet, minden eszményt, minden világot megváltó drága krisztusi erényt. Óh, van ma is. Százszorosan, ezerszeresen van kereszt.

És a kereszthozdozás? Élettörvény ma is. Mintha az a nagy, messzi jövőbe mélyen látó szemmel belenéző Jézus már mindjárt pályája kezdetén, melléje szegődött tanítványainak adott útásításaiban nemcsak azt a keresztet látta volna meg, melyet rövid pár év múlva ő fog Golgotára vinni, hanem meglátta volna jó előre azokat a kereszteteket is, melyek halála után tanítványaira nehezednek és azokat is, melyek késő századok, ezredévek múltán nehezednek reá az igazságért küzdők, az örökkévaló értékekért lelkesülők, az igaz élet eszményeinek valóra válásáért fáradozó világosságfiak vállaira valami örökké élő, soha ki nem haló, el nem muló kereszt gyanánt.

Bizony-bizony, van kereszt, él a kereszt ma is. Jézus követőinek ismertető jele, a tanítványiség örök symboluma ez a kereszt, melyet kikerülni nem lehet. S hordozása?! Soha el nem muló örök kötelesség, az igaz élet, az örök élet elengedhetetlen feltétele, mely alól hasztalan keressük a menekülést, a szabadulást — mert ha meg tudnók is tenni, ha el tudnók is érni azt, az maga lenne az örök, a dicstelen erkölcsi meghalás. Jertek K. t, gondolkozzunk egy kissé a ma élő Jézusnak, az igaz kereszténységnek eme terheiről, figyelvén rá: *mi ez a kereszt és hogyan kell hordozni azt?*

I.

Mi ez a kereszt? Mondjátok, ti tudjátok jól, hisz mindeniketeknek van belőle nem egy: elég. Hiszen már évek óta, mióta ránk szakadt az árvaság, a magunkraahagyatottság nyomasztó érzése, azóta csak sodródunk viharvert, rongált hajó gyanánt, melyről soh'se lehet tudni el-súlyed e, vagy révpartra ér? Akármerre nézzünk ebben az életnek alig nevezhető, máról-holnapra tengődésben, úgy hisszük, úgy látjuk, hogy mindenfelől súlyos, nagy keresztetek jönnek szembe velünk, mindenütt elviselhetetlennek tetsző terhek zuhannak reánk.

Úgy tetszik, mintha már az is, hogy élünk — sőt éppen ma, most kell élnünk: egy hatalmas kereszt rajtunk, melyet kínzó rémülettel hordozunk, nem tudván, hogy holnap, vagy holnapután lesz-e nap, mikor alatta összeroppanunk, mint Jézus az ő golgotás útján összeroskadott. Hiszen úgy megnehezült életünk, hogy sokszor gondoljuk, nem volna-e jobb: egy csapással menekülni s ott keresni szabadulást, hol már nem fáj semmi. S mert valóban nehéz, nehéz ma élni, hogy maga az élet a kereszt mirajtunk, holott nem így van: életünknek csak velejárója a kereszt.

Vannak olyanok is, sokan vannak, kik keresztjüket nem az élet nehéz voltában, hanem annál mélyebben, annak okaiban: az élet előfel-

teteleinek hiányában keresik. Terhük, keresztjük az, hogy nélkülözniök kell, hogy nincs meg sok-sok minden, mit a jólét rég elfeledett napjaiban életük elengedhetetlen feltételeinek tartottak, sőt nemcsak hogy gondtalan szórakozásra ném telik, hanem még a legszükségesebbet sem tudják megszerezni: a mindennapi kenyeret. Keresztté lett rajtunk a drágaság, a nincsenség, mely hiéna fogaival maholnap hajlékaink butorait, fekhelyünk párnáit, testünk megkopott, kifényesedett ruhadarabjait is lerágja rólunk. A gond, mely roskaszt és redőket rajzol; a fájás, hogy ez sincs, az sincs, pedig hogy kellene, mint kellene: kereszt, kereszt, kiáltják oly sokan, mint egy temetői kórus lélekbemarkoló gyászos panasz. És ez sem a kereszt még! Nem, nem kereszt!

Mások ismét úgy érzik, hogy hivataluk, munkamezejük, kötelességterhük képezi életkeresztjüket. Általános a panasz, hogy minden munkakör, lett legyen hivatali, ipari, kereskedői, vagy éppen a legutolsó napszámos munka: mind-mind robottá váltott, melyből hiányzik a kedv, a hivatás érzete, melyért nem a jól végzett munka jutalma, tisztességes fizetés, hanem csak éhbér jár, mely még éhezni sem elég. Sok a panasz, hogy hiába minden, hol legyen hivatásérzet, kötelességtudás, a munkában kedvvel való elmélyedés, mikor — tapasztalat mutatja, hogy míg ezeknek jutalma utcára taszítás, máról-holnapra való inségbelökés — addig a csalás magasba emel, a lopás dicséretet érdemel, a hivatali visszaélés újabb rangfokozatot jelent. Pedig nekünk még ez sem az igazi kereszt.

Nem, nem! Ezek lehetnek K. t. a te életed egyéni, vagy a mi mindannyiunk életének egymáshoz úgy hasonló, tehát közös keresztjei, de nem: a krisztusi, a jézusi élet, a keresztényi élet keresztjei. Keresztényi életünk keresztje pedig csak Jézuséhoz hasonló kereszt lehet. Hol van, miben áll, mi ez a kereszt?

Ez a kereszt a megtaposott, sárbatiport igazságért való küzdelem keresztje. S mi ez az igazság? Nem vagy Pilátus, hogy kérdezzed! Ő kérdezte, a Mester megmondotta s még sem tudta meg, mert lelkében nem élt. Minek kérdeznéd te is K. T., ha benned nem él. Avagy kereszténynek vallod magad, és még sem tudod: „Miképpen egy atyátok van a mennyben, azonképpen ti egymásnak testvérei vagytok“. Az ember ember, mind egyforma ember: testvér. S látod, hogy ezt a krisztusi igazságot benned, rajtad sárbatiporják, megcsufolják. Látod, hogy a testvériség szent, egyetemes gondolatát, igazságát úgy parcellázzák, hogy te ne légy ember. Nemcsak! Te egyház sem vagy. Nem tépett eleget 400 év viharja, még vannak kitépni való tollaid, ki hát velük. Volt létalapod s ma ime azért nincs, mert „miképpen egy Atyánk van e menny-

ben, azonképen mi egymásnak testvérei vagyunk“, mert egyformán keresztények vagyunk. Ez kereszt, keresztényi életünk keresztje.

Mi ez a kereszt? A megcsúfolt szeretet keresztje. Hiszen ezt a törvényt is ő iktatta a világba, ez az arcul vert, tövissel koronázott, véres arcu Mester: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek“. Mi keresztények vagyunk s keresztényi életünk alaptörvénye ez. S mégis látod: a te szereteted, csak gyűlöletet érdemel viszont; látod, hogy hiába szeretsz, gyűlölettel gyanúsítanak meg, hogy gyűlölettel fizethessenek. Ez a te kereszted, mely épen keresztényi voltodban sebez.

Mi ez a kereszt? Az eszményekhez való hűséges ragaszkodás gondja. Vagy talán neked nincsenek eszményeid? Te talán nem érzed, hogy Isten az ő magasztos céljai valamelyikének valószínűsítésére téged is hívott? Vannak, tudod. Látod azt is, hogy Isten anyaszentegyháza s ennek veteményes kertje, hogy templomod, iskolád fenntartása ezek között első helyen áll. S mégis itt látsz magad előtt a legtöbb akadályt, a leghatalmasabb gátat, itt ér a legtöbb vád, a legfájóbb csapás, mert nem akarják hinni, hogy hozzájuk csak kereszténységükért ragaszkodol. Keresztényiséged keresztje ez.

Mi ez a kereszt? A meg nem érdemelt méltatlan szenvedések keresztje. Tudod, érzed, meg vagy győződve róla, hogy az örökkévaló javak keresésében az Isten országának e földre való közelebb hozásának te is vagy oly hűséges munkása, mint sok más, hogy erény, szeretet, jószág, tűrés, alázatoság, békeszeretet benned is megvannak úgy, mint másban és mégis... Oh hát valóban oly konok, oly megátalkodott bűnösök voltunk, hogy csak csapást, fájdalmat érdemeltünk, hogy szívünket a szenvedések vésője és kalapácsütése kell, hogy tépje, vágja örökön-örökké. S szenvedéseden, fájdalmadon panasszal könnyitened nem lehet, nem szabad: osztályrészed néma fájdalom, hangtalan keserv.

Látod, ezek a te igazi keresztjeid: nem egyéni életed egyéni, hanem keresztényi életed krisztusi keresztje s hordoznod kell, mert hív az íge: „Aki föl nem veszi az ő keresztjét és úgy nem követ engem, az nem méltó hozzám“.

II.

Keresztünk van elég. Egyéni életünk egyéni keresztjein kívül, keresztényi életünknek van sok-sok súlyos, nehéz keresztje. S dacára annak, hogy már a mának, a jelennek is oly sok gyötrő keresztje nehezedik reánk, hogy úgy roskadozunk alatta, még az a szomorú sors is reánk vár, hogy ebben a váratlan, kínos — s csakis kínos — meglepetésekkel oly tele életben soha sem lehetünk biztosak, hogy a holnap,

a jövő nem zúdít-e újabbakat reánk. Sőt mintha az volna sorsunk könyvébe írva: bizonyosan számíthatunk újabbakra is. Hol, mikor, kitől és honnan zuhan ránk, nem tudhatjuk, de azt igen, hogy még jönni, terhelni fog. Ki nem kerülhetjük az tény, hiszen már velejárója lett életünknek. Számunkra csak az a kérdés marad, mit csináljunk velük?

Mert az életnek — bárminő megnyilvánulásaiban tekintjük is — ránk zóduló keresztjeivel szemben nagyon különböző az emberi viselkedés. Számoljunk le hát először a könnyebb típusokkal.

Vannak, kik midőn rájuk zúdul az életnek valamely keresztje, megtorpannak előtte, megijednek tőle. Egész életük nem egyéb, mint folytonos siránkozás, örökös panasz, el nem viselhető terhek miatt. A helyett, hogy vállaikra vennék, hogy megkisérelnék megküzdeni velük, eldobják maguktól, elmenekülnek előlük s nem gondolják meg, hogy ezáltal azt a részt is, mit a sors reájuk mért, mások s talán épen azoknak a vállán nehezítik, kik legkedvesebbjeik voltak s kik miatt legjobban fájt nekik is e kereszt. Ez volna-e hát a keresztthordozás? Nem. Ez a gyáva megfutas.

Vannak viszont mások, kik úgyszólván meg sem ismerkednek keresztjükkel, mert alighogy észreveszik, miszerint a keresztjük az éhezés lenne, hirtelen frontváltatással a husosfazék politikáját veszik elő; ha keresztjük önfeláldozás, inkább másokat áldoznak, ha keresztjük teherhordozás, ők teherosztássá teszik; ha önmegtagadás volna, mások megtagadásává változtatják; ha keresztjük a szenvedés volna, hadd szenvedjenek mások. Inkább megtagadnak hitet, igazságot, eszményt, csak keresztet ne kelljen hordozniok értük. Ezek sem keresztthordozók, inkább keresztácsoló életpribékek.

Pedig hát a kereszt elől sem megfutni, sem sivárlelkű megalkuvással alóla kibújni nem lehet. Mert a kereszt életünk értékműtatója, kereszténységünk ismertető jegye, magasabb életértékeink kiválasztó próbatüze, melyet vállalnunk kell, különben csak megszegyenítői, meggyalázói, de soha követői nem lehetünk ama első keresztthordozónak, a názáreti Jézusnak.

És e keresztünket nemcsak hordoznunk kell, hanem úgy kell hordoznunk, mint ő hordozta, Jézus.

Ha tehát úgy érzed, tudod, Kér. T., hogy kereszténységed ama jézusi eszméiben, melyet számodra is az Isten atyáságából következő, egymás iránt való testvériség nagy gondolata képvisel, életed egyik legszentebb, legdrágább értéke van elrejtve és mégis látnod kell, hogy kereszténysége dacára és örök szégyenére, épp itt, ezen a ponton tagadja meg mesterét e világ, meg fogsz-e, megtudsz-e alkudni a Sátánnal te is, mint Péter tevő a nagycsütörtöki éjszakán?! Nem lehet. Neked fel

kell vened az embertestvériség megcsúfolt keresztjét, neked meg kell értened, ha még úgy gyűlölnék, ha még úgy átkoznak is, hogy te el-lenségeidet szeretni tartozol, hogy a gyűlöletet gyűlölet soha, csak a szeretet győzheti meg.

S ha látod, hogy életigazságaid letéteményese, 400 éves sziklavára mely eddig állotta a vihart: egyházad ma prédája lett a kifosztani, meg-semmisíteni akaró jogtiprásnak, a „feszítsd meg“-et ordító elvakult tö-megnek s még neveltjei, fiai közt is akadnak, kik a viharszakította rés-nek betömése helyett maguk is segítenek aláásni a gyengülő, ingó fala-kat: oda állasz-e a Judás és farizeus-sereg közé?! Nem lehet. Meg kell értened, hogy ez is oly keresztje ker. életednek, melyet fel kell vened, el kell hordoznod, Golgotára kell vinned, különben nem követője, ke-resztre feszítője lesz Mesterednek.

Ott áll a szeretetben is előtted. Ő, a Mester. Látod alakját az élet nyomorúltjai, betegek, sorsüldözöttjei között szeretettel forogni, gyógyí-tani, vigasztalni. Látod, hogy szeretetének e fenséges tényeihez szívé-nek mennyi szenvedése, lelkének mily sok fájása tapadt, hogy min-den tettét egy-egy drága könnycsepp, minden lépését egy-egy még drá-gább vércsepp jelöli, kíséri, melyet e nagy szeretetért fizetésül nyert kereszt sajtol ki belőle. S ha ezt látod, nem fogsz csodálkozni azon, hogy a gyűlölség ma is kereszttel fizet, hogy szeretetednek Golgotára kell azt emelnie, nem gondolkozol: tudod, ha követni akarod, föl kell vened neked is a keresztet.

Aztán nézd csak tovább! Látod, hogy ő, ki egy világot jött meg-váltani, egy világnak a csúfja lett, ki szívében egy fenséges isteni vi-lág, egy kiálmodott istenbirodalom csiráját hordozta, nyughelyül ebben a világban még egy talpalattnyi földet sem kapott, kinek lelke kincses-háza volt az égi erényeknek, bűnök martaléka lett; ki megtartást ho-zott egy romlásnak indult világ számára, elveszett: tudnod kell, hogy a világ megváltóinak sorsa ma is ez s ha e gondolatok szolgálatára adod magad: osztályrészed neked is csak a kereszt lehet.

Vegyétek fel bátran, félelem nélkül kereszteteket K. T.! Ne félje-tek tőle! Hiszen ez a kereszt értékeket kiváltó és leszűrő erő, ez a ke-reszt a nagyság, a növekvés, az értékgyarapodás szimboluma; ez a kereszt minden nagy eszme és gondolat megvalósulásának, az igazság diadalának előfeltétele, a megdicsőülés záloga. Hiszen ez a kereszt nem-csak a ti keresztetek, ez a kereszt az örök emberi nagyság, a világot újjá szülő eszmék keresztje, ez a Golgota pedig egy jobb és nemesebb kor eszméinek tenyésztő melegágya! Ne féljete hát! Ha keresztetek a szenvedés, e szenvedés csak arra való, hogy drágább lelkiértékeket vált-son ki belőletek; ha vesztés, e vesztés csak az áldozathozás nevelője;

ha üldözés, ez üldözés csak összetartásunk, egyéforrásunk erősítője; hogy még mi minden, nem tudom, de azt igen, hogy keresztényi voltunk örök ismertetőjegye. Ne kérdezzetek hát semmit, azt sem, hogy miért oly nagy, miért oly nehéz! Csak vegyétek fel bátran, vigyétek Golgotára büszkén! Lesz-e jutalmatok? Hiszem, igen. Ha egyéb nem is, meg lesz az a megnyugtató tudat, hogy aki így hívott: „Aki föl nem veszi az ő keresztjét és úgy nem követ engem, az nem méltó én hozzámm“, ahoz méltatlanok nem voltatok soha. Ámen.

Benedek Gábor,
kökösi lelkész.

A jelek beszélnek.

(Virágvasárnapi.)

Lukács IX. 23. Ha valaki jöni akar én utánam, tagadja meg magát, vagy vegye fel az ő keresztjét és úgy kövessen engemet.

Máté X. 16. Legyetek okosak, mint a kigyók és szelidek, mint a galambok.

Két evangélium szólaltatja meg Jézust a fölolvastott igékben. Két ellentétes világnézet. Egyik az önfeláldozó, az ént megtagadó, a lemondó, másik a körültekintő, fontolgató, előre látó és számító. Egyik a Krisztusok világa, másik a farizeus kereskedőké. Azok termelték a megváltó eszméket, ezek keresték a váltópénzeket. Azok országa nem e világból való, ezek mindenütt hazát lelnek, ahol kevés a munka és könnyű az élet.

Ennek a két embervilágnak soha sem volt egyenlő számu népessége. Az okosok mindig többen voltak és mosollyal tekintettek a jámbor ábrándozókra. S mégis, ha az egyiket Jézusban, a másikat Judásban látjuk személyesítve, egy nagy talány fogja meg elménket. Töprengedve kérdezzük, miért, hogy egyiket a világ a dicsőség sugár mezébe öltöztetve leveszi a keresztről és imádja, a másikat elűzi magától és feszítsd megét kiált rá? Mióta ember az ember, ez a nagy kérdés mindig várta a feleletet, ma sincsen megoldva, nincs befejezve a nagy probléma, hanem tart tovább az a misztérium, amely termeli a Messiásokat, a látókat, a mártirokat, kik intve figyelmeztetik a sokaságot: „ha valaki követni akar engemet, tagadja meg magát, vegye föl a keresztet és úgy kövessen engemet“.

Minden jelen a multtal ölelkezik és jaj annak a jelennek, amely gyökérszálaikat kitepi a mult szilárd talajából. Eljön a vihar és földre zuhan még a szilárd tölgy is. Összetörnek ágai, megsemmisülnek levelei.

Hitünknek ebben a várbástyájában állva, végigszáguld lelkem vihartépte, zúzta egyházunk és vallásunk életfáján. Csonkított ágai, a testén mutatkozó forradások igazolják, hogy sok viharban volt jelen,

sokszor, nagyon sokszor vette vállára a keresztet és viselte az árcul-
ütések sebeit.

Ezek az egyházra halmozott sebképek sok fájdalom, még több
veszteség, de mindig megújuló reménység bizonyítékai.

Egy igaz unitárius sem engedné meg, hogy letöröljük történelmünk
lapjáról a dévai vár börtöncellája sötét képét. Még abban is valamely
csodás varázs rejlik, hogy amit művelt nyugat jobb keze e vár roncsai
közé emlékül kőbe vésett, azt Erdély balkeze összetörte és szétszórta
a világban, oda, hol a Serveto hamvai még mindig szállonganak és
termékenyítnek.

Sírassam-e azokat a lelkipásztorokat, akik először elkisérték Dá-
vidot Dévára, azután kivándoroltak, mert szűknek találták az erdélyi
fejedelem birodalmát és Kassán, majd Pécsent egyenként harcban álltak
egész megyék papi táborával a hit isteni ajándékáért és Jézusért.

Hát Koncz Boldizsár nem kapott-e elégtételt, midőn az ország-
gyűlés megvonta a szót püspöki palástjától, de mint székely nemest
kénytelen meghallgatni egyháza jogai védelmében.

Minő fölmagasztaló megalázása volt kolozsvári plebánosunknak,
hogy a templomát a fegyver hatalmával elfoglaló és lakásában elhe-
lyezkedett katonák parancsának engedelmeskedve, a saját konyháján
készült ebédet fölszoigálta nekik.

Én a tűrve szenvedő lelkek emléke fölött, a dicsőség és megdi-
csőülés tövis koronájából, szétszóródni látom az újraszületést termő
fény sugarak özönét.

Ezek nemcsak felvették Jézus keresztjét, nemcsak követték őt, ha-
nem mindannyija népének, környezetének vagy hitének Jézusa lett.

Éppen, mint Dávid Ferencz az unitárius vallásnak.

A hitnek oly csodálatosan átalakító hatása van, hogy Jézussal a
szerető tanítvány meggyőződéssel mondhatja, Én és az Atya egy va-
gyunk. Dávid Ferenc annyira átélte lelkében Jézus életét, hogy neki a
megvetés, gúny, szidalmazás, mivel ellenfelei illették, dicsőség volt.
Éppen mint Pálnak.

Életéhez, pályájához tartozott. Ezt ékesen jelképezi püspöki pecsétje,
melyre a keresztet vivő bárányt metszette. Figyelmeztetésül hagyta
mindnyájunknak, hogy aki követni fog engemet, annak tudni kell tűrni,
szervenadni, ha kell, vére hullásáig, ha kell, egészen a halálig.

Követői életében hűségesen valóra vált, amit e jelek mutattak, de
az egyházzá szervezett unitáriusság más jelt vett használatba: ame-
lyet a bölcs, okos medikus Blandrata hagyott örökül: a kigyóval átölelt
szikla csúcsán álló galambot, mert a galambszelidség kívánatos, de
amit a kigyó jelképez, a simulékony, mészelató okosság szükséges.

A Dávidé a vallás szímboluma, a Blandrataé az egyházé. A vallásos hit mindig teremhet szenvedést és gúnyt, az egyház szervezése és kormányzása, okos megfontolást. Blandratának igazat adott kétszáz esztendő, Dávidot diadalra juttatta a XIX-ik száz és a folytatás.

A hit és meggyőződés itt följutott ama Nebo hegyre, ahonnan belehetett látni a tudás új világát és megtudta keresni a tovább haladás útját.

Ámbár korunkat szívesen nevezik a hitetlenség korának, soha több hit nem táplálta az emberi lelket. Hit a haladás végtelen lehetőségében, hit az emberben, hit Jézus evangéliumában, hit egy tökéletes lélekben, aki örök és változatlan, úgyis mint világtörvény, úgyis mint lélektörvény.

Ha Dávid Ferenc ma szólhatna, meggyőződéssel mondom, hogy ő ma is a nép szónoka lenne, mert előtte az ember olyan értékke emelkedett, amellyel egyedül lehet megváltani a világot Jézus által. De, bizony mondom, hogy aki meg akar váltani, annak szenvedő báránnyá kell lennie.

A virágvasárnapok pompája gyönyörködteti a szíveket, de nekem úgy tetszik, hogy Jézust az a hozsánna, melyet kiáltottak, azok a letört pálmaágak és virágszírmok, melyeket lába elébe szórtak, nem illatukkal foglalkoztatták, hanem a mulandóság gondolatával. Jól tudta ő, hogy mielőtt a husvét-i bárány ünnepe bekövetkeznék, a bárányt megölik, a vérét az oltárra fecskendik.

Nekünk, keresztényeknek és unitáriusoknak soha sem szabad felednünk, hogy minden virágvasárnap után nagypéntek következik, de még kevésbé, hogy a nagypénteket virágvasárnaptól négy nap választja el, husvétől csak egy. A halál sohasem jelentett megsemmisülést, hanem új élet kezdetét. A kereszt nemcsak súlyos teher, hanem diadalmi jelvény is. A Dávid Ferenc keresztjén ott leng a diadalmi lobogó, ne féljetez hát a kereszttől, de kövessétek a lobogót, had jussatok diadalról diadalra, mert

lenni kell egy szebb jövőnek
itt, vagy más bolygó tekén,
élve, alva, azt sűgallja
fájó szívnek a remény!

Amen.

Dr. Boros György,
theol. tanár.

A husvétii angyal.

Alapíge: Máté 28. 1—3. A szombat végén pedig, a hét első napjára virradólag, kiméne Mária Magdalena és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt.

És ime nagy földindulás lön; mert az Urnak angyala leszállván a mennyből és oda menván elhengeríté a követ a sir szájáról és reá üle arra.

A tekintete pedig olyan, mint a villámlás és a ruhája fehér, mint a hó“.

A nagypénteki gyászos nap véres alkonyán haragosan lenyugvó nap, „a szombat végén a hét első napjára virradólag“ ragyogó sűgarait gazdag színpompával lövelve szét, úgy kelt fel, mintha csak pár nappal azelőtt történt eseményeket teljesen elfeledte volna. Sűgarai, mint arany kévék omlottak a véres keresztet tartó Koponyák hegyére, melyen pár nappal azelőtt oly szörnyű tragédiával végződött be az igazság nagy Mesterének élete... A kopár hegy repedezett sziklái még mutatják a föld megrendülésének nyomait, de az a békés nyugalom, mely körül veszi a fájdalom e helyét, alig idézi fel már az emlékezetben az állatias zajjal, „feszítsd meg“ kiáltásokkal közeledő ember sokaság képét, amint vérre szomjas lélekkel hozták az ártatlanúl elítélt Jézust, a názáreti embert, hogy az igazság bátor kimondásáért a legborzalmasabb halál-nemek egyikével, a keresztre feszítéssel vessenek véget életének. A hajnali szellő sem mesél már a gűnyoltatás, a szenvedés és gyöttelelem kínos perceiről, nem az ég elsötétüléséről, nem a föld megrendüléséről, nem a sziklába vágott sírről, mely e hegy közelében van s mely magába fogadta a Mester testét a nagy pihenőre. Most minden a reggeli ünnepélyes áhitat fennséges csendjével van áthatva s még a sziklás hegy felé kanyargó út is, a sebet ejtő nehéz kereszt vércseppjeinek emlékét viselve s kanyargásaival a gonosz lelkek csavarosságát jelképezve, a hajnal pompájával van bevonva, még jobban kiemelve a hely lelket

megragadó fennségét, költőiségét. A hajnal eme ragyogó perceiben két nő közeledik a Jeruzsálemből kijövő úton a sírhely felé. Mária Magdaléna és Mária, a Jézus anyja jönnek, hogy megnézzék a sirt. Mig az éjnek eme reggelbe fakadó perceiben benn a városban diadal mámorát alussza ki a gonoszság, addig ők álmatlan szemekkel várják a percet, melyben újra megtekinthetik a sziklába temetett igaz ember sírját. Lelkük kínos sejtelmekkel van tele, melyek nem engedték lenyúgodni őket. Vajjon hiába való az igazság isteni eredete? ... Hiába való a szeretet a békességre való törekvés? ... Hiábavaló a jóság? ... s vajjon ami Istentől ered, afelett diadalt ülhet a gonoszság? ... elnyomhatja a szeretetet a gyűlölet, az igazat a hamis, a jót a rossz? ... Isten cserben hagyhatja az ő igazságot hirdető prófétát? ... Engedhette-e, hogy megtagadja az igazságot és szeretetet az ő képére és hasonlatosságára teremtetett ember s vad állatiasságban élje le nemes célok megvalósítására, betöltésére nyert életét? ... Kínzó kérdések. Tépelődő lelkük nem tud ezekre feleletet adni. Jelenük elcsüggesztő, szomorú képei: a Golgota véres keresztjével, a város a maga diadalittas kufáraival, a sír lepecsételt nehéz kövével aggodásra készíti őket, de nem tudja megtörni az isteni gondviselésbe, az isteni igazságszolgáltatásba s a gonoszak által befejezettnek vélt golgotai diadal gyászos kudarcába vetett erős hitüket.

És ime, midőn lelkükbe újra előtűnik a reménynek eme színes sűgara, egyszerre „nagy földindulás lőn: az Urnak angyala leszállván a mennyből... elhengeríté a követ a sír szájáról és reá üle arra. A tekintete pedig olyan volt mint a villámlás és a ruhája fehér, mint a hó“. Ime az égi jel Keresztény Testvéreim, mely bizonyossá tette e két nő előtt, majd a tanítványok és hívő lelkek előtt, hogy nem a gonoszaké a diadal. Ime az égi jel, mely bizonyossá teszi előttünk is, hogy Isten számon tartja az ő igazait s nem engedi elveszni, megsemmisülni őket. Nem fontos az, hogy tényleg megjelent-e a sírnál az angyal, vagy csak a két felcsigázott képzeletű nő alkotta meg magának annak a képét: a fő a hit, mely megerősíté az ők és minden buzgó léleknek az isteni gondviselés létezésében való bizalmát s évszázadok nehéz harcaiban vitte a megvalósulás felé az igaz hívők szent törekvéseit.

Jertek hát ti is, szomorú kornak kereszt-hordozó, sokszor megpróbált harcosai, kik hasonló tépelődésekkel járjátok az élet golgotás útait, jertek, vergődő lelkünk sok felelet után vágyó kérdésének kielégítésére, nézzük meg mit jelent az angyal villámló tekintete és hófehér ruhája?

* * *

Ha próbáltátok valaha megfigyelni egy-egy nagy igazságnak az

életét Keresztény Testvéreim, ha figyelemmel kísértétek az útat, amelyen haladott a megvalósulás, a diadalra jutás felé, úgy bizonyára láttátok azt is, hogy útjában mennyi akadállyal kellett megküzdenie. Láttátok, amint felütötte fejét körülötte az irigység és a rosszakarat; útjába állt az önzés és álszenteskedés; kardot ragadott reá az ellenségeskedés s keresztet készítet számára a hatalom. S valahányszor szép tervekkel lépett embertársai elé egy fennkölt lélek, az igazságnak egy buzgó követője és prófétája, mindannyiszor felzúdult ellene a tömeg, közelébe ferkőzött egy áruló, egy Judás s rövid idő alatt megkészítette számára a Golgotát az igazság ellensége, a gonoszság. Az életnek számtalan esete bizonyítja ezt. Az egész emberiség szemeláttára, az igazság kimondásáért, a farizeusság, álszenteskedés leleplezéséért feszítették meg Jézust azok, akik találva érezték magukat szavai által, akikről letépte a hamisság álarcát. Az igazság hirdetéséért jut a halálra Jézusnak tiz tanítványa, annak hívéséért kerül — a véres jelenetekben gyönyörködő, durva lelkű római nép előtt — az aréna porondján a vadállatok elé a keresztények sok-sok ezere. Máglyán végzi be életét Szervét és Husz, börtönbe jut és ott hal meg Dávid Ferenc, mert mindannyian bátran ki merték mondani azt, amit érezték, amit hittek, amiért vallást tettek az igazság és szeretet Istenéről s nem ismertek megalkuvást a lélek dolgaiban. És elvérezték, meghaltak sokan, nagyon sokan az igazságért, nemcsak a történelemnek eme közismert alakjai, hanem igen sokan olyanok is, kiknek nevét nem jegyezte fel senki, kik az igazság végső diadalába vetett hittel, halált megvető nyugalommal mentek az inquizició kínzó termeibe, viselték az ólom-kamrák leirhatatlan szenvedéseit, vagy haltak meg a máglyák tüzeiben.

Megszámlálhatatlan ez áldozatok száma. Mindan kor igazságának megvoltak és megvannak a maga ellenségei, akik teljes erejükkel küzdenek önző egyéni céljaikért az igazsággal szemben. A múlt és jelen egyaránt szolgáltat erre példát. Vagy nem láttátok a hatalom gögös fennhéjázását a közelmúltban is?... Nem láttátok a jóakarató igazságszolgáltatás álarca mögött a gyöngébbek, az alólmaradtak megsemmítésre törő gyűlölet megnyilvánulását?... Nem éreztétek véretek ellenmondását, mikor évezredes múltatok a hatalomnak egy kézmozdulatára részekre törött?... De igen, bizonyára igen. S ha az előbb felsorolt képekhez ezeket is hozzáveszitek s azokat is, melyeknek kifejezésére nem nyíthatja büntetés nélkül ember a száját, nem az igazság megcsúfolására való törekvést láttok-e azokban?... Azonban ezeket látva, ha elszorulni érzitek is leiketeket, ha fáj is, hogy nem csak a régi korban, de még a modernnek nevezett XX. században is Golgotára juttatják az igazságot a hatalmasok; lelki szemeitekkel lássátok meg a sírnál meg-

jelenő angyal képét, amint villámló tekintettel áll a feltámadott igazság üres sírja mellett; erősítse meg lelkeiteket az igazság végső győzelmének, — az villámló szemei által jelképezett — öntudatos, sőt sújtó tekintete, mely minden ármány, minden gonoszság ellenére is diadalra jut s sárba tiporja a hamisságot. Mert hiába minden ármánykodás, hiába a harag és gyűlölet, hiába a keresztre feszítés és sírba tevés, az igazság onnan is előtör s villámló tekintetével lesújtja az ellene támadókat. Sem a keresztény hit győzelemre hívatott eszméit, sem a népek évszázadok tartalma alatt meggyökerezett tradícióit nem lehet üres lelkek kísérletezéseinek eredményeként sárba vágni. Minden igaz embernek ezzel a tudattal, ezzel az erős meggyőződéssel kell hogy harcoljon, kitartson az igazság mellett s ezzel a meggyőződéssel kell, hogy a halálba is menjen, vezéreltetve, buzdítatva az angyal tekintete által, de megtagadnia önmagát és megtagadni az igazságot nem szabad senkinek soha.

* * *

Nézzétek az angyal hófehér ruhában áll a sír mellett. Vajjon nem azt jelképezi-e ez, hogy az igazságért folytatott ádáz küzdelemben is meg kell őriznie az embernek jelleme tisztaságát? De igen is azt jelenti. S minden igaz embert arra kötelez, hogy ha roskadozik is a kereszt alatt, ha kínzó fájdalmak hasogatják is testét, megállania, a küzdelmet feladnia nem szabad soha. Vagy hallottatok-e egy „jaj“ szót is ellebbenni a Jézus ajkairól, mikor testébe hatolt a vas szeg, mely a kereszthez erősítette? Hallottatok-e átkozódást tőle, tehetetlen dűhtől elváltzott arccal?... Nem, szemeiben az igazság végső győzelmének öntudatos tekintete jelenik meg, jóság sugárzik belőle s ellenségeire is áldást kérőleg fordul Istenhez: „Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!“ Szívét nem töri meg a fájdalom, hite nem hagyja el s az igazság győzelmében vetett hittel mondja: „Atyám a te kezeidbe teszem le az én lelkemet“... Vagy láttátok-e az aréna kiéheztetett vadállatai elé dobott keresztényeket, amint átszellemült arcukat, Istent kereső tekintetüket az égre emelték, amint imára kulcsolódott a kezük, imádságos érzésbe lágyúlt a szívük s ajkukról felhangzott az ének szava: „Nincs már szívem félelmére, nézni sirom fenekére“... S a máglyára ítélt reformátorok Servét és Husz, vajjon nem megmenthették volna életüket, ha megtagadják tanaikat, ha cserben hagyták volna az igazságot, melynek szolgálatába állottak, az eszmét mely lelkesítette őket? De ők jellemük tisztaságát, az igazság értékét többre becsülték, mint saját életüket; s ime, nézzétek zsoltáros ajakkal, imádságos lélekkel lépnek a

máglyára, s míg testüket körülcsapkodja a tűz lángja, szemüket az égre függesztik s felemelt fejük a megdicsőülés glóriájával vonódik be... S nézzétek hitünk apostolát Dávid Ferencet; a dévai vár egy nedves padlóju, dohos levegőjü cellájából a börtön falába karcolt szent szavakon keresztül tekint felénk: „A halál képe, a pápák kardja, semmisen képes az igazságot útjában feltartóztatni“. Nézzétek! Megtört arcáról meggyőződés sugárzik. Szemeiben a husvéti angyal villámló tekintete jelenik meg, az igazság végső diadalának öntudatos tekintete. Kész elszenvedni a halált is, azért a hitért, amely egy élet eredményeként alakult ki lelkében, de megtagadni azt nem fogja soha.

És vizsgálhatnók tovább az élet ezer meg ezer mártirjának az igazság melletti bizonyágtételét, kereshetnők a jellem nagyságát és megnyilvánulását mindegyiknél, az tapasztalnók, hogy az igaz hit, mély meggyőződés és nagy jellem inkább választotta a legnagyobb szenvedésekkel egybekapcsolt halált, de az igazság megtagadására, jelleme bemocskolására, sem a vagyon, sem a rang, sem a szenvedések golgotás kínjai reá nem tudták venni soha.

Sokan azt kérdezik most Keresztény Testvéreim, hogy mit is ért tulajdonképpen hát az igazak küzdelme, bátor kitartása, mit ért jellemük tisztaságának megőrzése, ha az igazak ezreinek halála után a gonoszság lett uralkodó? És ha minden jónak és nemesnek kereszt halált kellett szenvednie, milyen haszonnal jár reánk nézve az igazság követése? De ez a kérdés csak kicsinyes lelkekben vetődhetik fel, csak alacsony lelkek előtt van jogosultsága. Csak a gyávák, a szenvedések súlyától félők, a mindenben hasznot keresők s még az igazságból is üzletet csináló emberek töprenghetnek azon, hogy mi hasznuk lesz, ha az igazat követik. De az olyan ember, akit szívének belső érzése készítet a jónak cselekvésére, aki meggyőződésből teszi az igazat magáért az igazságért, abban ilyen kérdés fel nem vetődhetik soha. Az megelégszik azszal, hogy az élet és igazság nagy mestere: Jézus is magáért az igazságért tette és hirdette azt és nem kereste mögötte a királyi koronát, vagy más világi kincseket s ő cselekszi az igazságot, azért ha kell szenved és meghal néma ajakkal, de tiszta szívvel, tiszta jellemmel.

Nektek tehát Keresztény Testvéreim, kik e husvétban is várjátok az igazság napjának felvirradását is, kik remegve gondoltok arra, hogy hiába minden reménykedés, hiába a küzdelem, a szenvedés, kik biztató szavak, biztató ígéretet hallására jöttetek ide: nem állítok elötökbe egy délibáb ragyogó pompájával feldiszipített képet, nem ringatlak hamis illuziókba, én csak a husvéti angyalnak emlékét akarom lelketekbe vésni, hogy járjatok az ő villámló tekintetéből sugárzó, az igazság győzelmében bizó öntudatossággal életetek útjain, megőrizve jellemetek tisztasá-

gát, mely fehér legyen, mint a hó. És ha az igazság győzelmében vett ily öntudatos hittel és tiszta jellemmel járjátok az élet útait, akkor majd önlelketek fog a jövőről egy képet állítani előttökbe, melyben a názáreti ember követése, az igazság diadalra juttatása miatt szenvedett megpróbáltatások, kereszthordozások és Golgota-járások elhozzák majd a méltó jutalmat: a szenvedések megdicsőülését s az elnyomott igazság feltámadását. Ámen.

Lőrinczy Géza,
papjelölt.

Lelkész-szentelési beszéd.

Máté XXVI. 6—10.

Keresztény Gyülekezet, kedves Testvéreim!

Az ember élete sok kicsiny és olykor jelentéktelennek látszó esemény fölhalmozódása. A felületes megfigyelő észre sem veszi ezeket. Könnyedén elsiklik mellettük s így elveszíti a lélek ama csodálatos megmozdulásait, amelyek a lelki élet teljességéhez szorosan hozzátartoznak s az egyéniség megértéséhez feltétlenül szükségesek.

Igy vagyunk Jézussal is. Eddig elsősorban a tanítómestert láttuk benne s azt hittük, hogy tanításaiban benne van egész élete. Ma már mindinkább kezdjük belátni, hogy tanításai csak apró mozaikok, legtöbbször nagy általánosságban mozognak és sokszor hijjával vannak az egyéni érzés közvetlen megnyilatkozásainak. Ezekből összerakni, felépíteni a nagyszerű embert — szinte lehetetlen.

Az elvek és tanítások, amelyeket valaki a nyilvánosság számára közzétesz, fontos tanubizonyságai egy lélek belső életének. A betű, a szó azonban, különösen ha másod-, harmadkézből kapjuk, csak halvány visszatükrözése egy olyan kimeríthetetlen gazdagságú egyéniségnek, mint amilyen Jézus lehetett. Mindenesetre sokkal több volt, mint tanítómester s az emberi lélek mélységeinek nagy elemzői merészen és forró vágyakozással nyújtják ki szellemi kezeiket a tanítások mögött álló Jézus lelkivilágának megértése felé.

Csodálatos, titkos mélység az egyéni lélek, összeforrvá az érzések, gondolatok és indulatok ezer meg ezer finom szálából. Megértenünk nehéz, még akkor is, ha előttünk áll; hát még akkor, ha mint Jézus, elveszni látszik az évezredek távlatában.

Hiszen úgyszólván semmit sem tudunk róla. Gyermekkora, serdülő ifjusága, férfikorának kezdete ismeretlen előttünk. Úgy tanuljuk, hogy harminc éves korában fellépett, mint nyilvános tanító. Ez a harminc év azonban a mi számunkra csaknem egészen elveszett. Az utolsó

három év csak egy része, kis töredéke életének. Hogy miként jutott el odáig, ahonnan már valamennyire nyomon követhetjük — örök rejtély.

Mindez valahogyan csak elviselhető volna. Van azonban egy körülmény, amely mindennél súlyosabb s amely nagyon is alkalmas arra, hogy Jézus személyiségét még nehezebben hozzáférhetővé tegye: a megértésnek — úgy szólván — teljes hiánya, amelyet környezete tanúsít vele szemben, amely sok helyen szinte félelmetes ridegséggel árad mifelénk.

Bármily különösen is hangzik, lépten-nyomon szemünkbe ötlük, hogy az embernek fia, aki rövid munkássága ideje alatt mindent elkövetett, hogy embertársait a szeretet erejével testvéri közösségben egyesítse, hogy korának tekintetét egy magasabb szellemi világ felé irányítsa, amelynek középpontja a mennyei Atya, országa az istenországa — idegenül, megértetlenül él környezetében egészen a Golgota keresztjéig.

A tömeg csodákat vár tőle, némelyek türelmetlenül sürgetik igéretei beteljesedését, mintha bizony a lelki ujjászületés országa olyan hirtelen megvalósulhatna, mint a földi országok határainak eltolódása. Zebedeus fiai okos előrelátással már előre szeretnék biztosítani maguknak a jó helyet az új országban. A tanítványok szavaiból itt is, ott is kivillan a szomorú csalódottság érzése; a veszély percében elfutnak tőle, egyik megtagadja, a másik elárulja.

Mind-mind egy tördöfés reá nézve, aki beakarta idegezni embertársai szívébe az örök jószág és szeretet boldogító hatalmát, akinek istenittas lelke nap-nap után megfürdik az istenországának reásütő fényárjában, aki teljes tudatában van a boldogság föltételeinek s látnia kell a világ boldogtalanságát, embertársai tehetetlen együgyűségét, meg nem értését, mely időnkint könnyeket sajtol szemeibe.

Jézus útja a próféták és apostolok göröngyös útja, amelynek szélén a megnemértés és sokszor a rideg közöny tövisei burjánzanak fel. S vajjon miért van ez így? — A próféta a jövő embere, az emberek pedig, akikhez beszél, legtöbbször a múltéi, de legfennebb a jelenéi. A próféta lelkét egy jobb, tökéletesebb világ után való vágy fűti, mely a szellem diadalát van hivatva megvalósítani az anyag fölött. A tömegek, ha vágnak is valami után, e vágyukat túlnyomó részben a megélhetés feltételeinek biztosítása irányítja. A próféta mindig nagy belső átalakulást, lelki ujjászületést sürget, a tömeg csodát és kenyeret vár.

Az élet és ideál, a valóság és érték — apák és fiuk harca ez — örökös harc, a diadalmas, előretörő jövő harca a múlttal és jelennel. Oh, a próféta, az apostolság szent és titokzatos, mert benne és általa fogantatik a jobb jövő, tiszta és ártatlan, mint a kisgyermek tekintete, erős és hatalmas, mint a vihar szava. Próféták és apostolok lesznek

mindig, ameddig van jövő; lesznek, lenniök kell még akkor is, ha elhagyatva, meg nem értve, vérző lábbal és tövis koronával kell megfutniok útjukat.

I.

De vajjon, valóban csak meg nem értés és elhagyatottság terem ezen az úton. Oh nem! A sok tövis között, ime, fölemeli fejét a megértésnek, az odaadó szeretetnek egy csodálatos virága: „méne ő hozzá egy asszony, akinél vala drága kenetnek alabástrom szelencéje és az ő fejére tölté, amint az asztalnál ül vala“.

A történet amilyen egyszerű, jelentéktelennek látszó, ép annyira mély és megkapó. A csodálat, a szeretet, amely ebben az asszonyban van, nem keres szavakat, hanem közvetlenül, szinte öntudatlanul, hatalmas erővel lobban fel a lélek mélyén s egy hirtelen, szinte meggondolatlan cselekedetben tör utat magának. A tanítványok nem értik meg, tolakodásnak és pazarlásnak tekintik. Bosszankodnak és bölcselkednek s talán épen Judás különösen is méltatlankodik, hogy miért nem juttatták a szegényeknek, mintegy mutatni akarván ezzel Jézus előtt, hogy mennyire megértette az ő tanításait s át van hatva az embertársai iránt érzett szánalom érzéseitől.

Jézus azonban rögtön felismeri a szeretetet és megértést, amely az asszony szívét átjárja. Egy percig sem hatja meg a tanítványok emberbaráti felbuzdulása, megfeddi őket: miért bántjátok ezt az asszonyt, hiszen jó dolgot cselekedett énvelem.

Nem gondoljátok-e ai., hogy ez a kis történet legalább valamennyire bevilágít Jézusnak előlünk annyira elrejtett lelki életébe? Nem gondoljátok-e, hogy egész magatartása, eljárása annyira közvetlen, annyira jellemző, hogy önkéntelenül is magára vonja figyelmünket.

Ez a kis történet megtanít arra, hogy a szeretet nagy apostola maga is áhitozik, a szeretet jelének megnyilvánulása után s örvendett neki. Jézus, aki csupa szeretet volt, várta ezt a szeretet másoktól s amikor itt-ott nagy ritkán megtalálta, megérezte, felismerte, megbecsülte s lelkét boldog megalégedéssel töltötte el.*

Ő, aki sokakat meggyógyított a szeretet erejével, megakarta ismerni a maga közvetlen megéléséből s mások iránta való szeretetének hatalmát, jótékony erejét s amikor módja volt erre, megnyitotta szívét a

* A jelenet kitünő analizisát adja Stopford Brooke: The spikenard c. beszédje, (L. a Weatherall által kiadott beszédei között az elsőt) amelyből én is sok indítást nyertem.

a szeretet meleg sugarainak a befogadására. Nagyon emberi, örök emberi vonás ez és mert ilyen, mert benne magunkra ismerünk, egy lépéssel közelebb visz minket Jézushoz.

A világ megváltójának nem arra volt szüksége, hogy csodáit bámulják, tanításait ismételgessék, hanem hogy minél többen és minél erősebben szeressék, mert tudta, hogy e nélkül sohasem fogják megérteni. S éppen ezt a szeretettel teljes megértést látta meg az asszony cselekedetében; a szeretet, amely megértés vagy még ennél is több — jó cselekedet.

Dosztojevszkinek, a nagy orosz írónak egyik művében van egy fejezet, amelyben Jézus a földre visszatérve, találkozik a keresztény egyház egyik nagy inkvizitorával. Az inkvizitor azt mondja Jézusnak: te olyan dolgokat tanítottál az emberiségnek, amitől sokkal inkább félnek, semhogy követni akarnák; megkivánod valósítani a szabadságot, a gondolatért és cselekedért való teljes felelősséget, hogy kiki a maga erejére, saját szívére támaszkodjék s egyéni lelkiismeretével ítélje meg önmagát; te olyan szeretet megvalósítását kívánod, amely nem támaszt semmi igényt és amely nem vár semmi jutalmat. Te nem ismered az embereket, mert ha ismernéd, tudnád, hogy mindez teher nekik, amit állandóan le akarnak rázni magukról. Te nemhogy megszabadítottad volna az embert önmagától, hanem belekergetted önmagába.

Mennyire nem értette meg Jézust az inkvizitor s mennyire nem értik meg őt általában ma sem az inkvizitorok s mindazok, akik a keresztény egyház föladatát abban látják, hogy vegye le terhet az emberek lelkiismeretéről s a közvetítő szerepét játssza Isten és az ember között e könnyítések fejében.

Hiszen lehet talán, hogy nehéz cselekedni úgy, amint Jézus tanította: adni, nem a fölöslegből, hanem a nélkülözhetetlenből, adni, nem a jótékonyág látszataért, hanem csupán azért, hogy jót cselekedhessünk. Adni szent elragadtatással, a lélek indításából! Lehet, hogy nehéz úgy szeretni, ahogy ő szeretett. Talán senki sem tűzött ki nehezebb feladatot az emberiség elé, mint Jézus, mikor az egyetemes szeretet megvalósítását hirdette. Mennyi vér és könny folyt az évezredekken át, hogy megtanuljunk szeretni s ki tudja még mennyi fog folyni.

És mégis azt kell mondanunk, hogy ha mindez terhet és keresztet is jelent, mégis e nélkül a kereszt nélkül nem lehet ember, e nélkül nincs élet, nincs fejlődés. Aki ezt a terhet leveszi az emberről, aki elveszi az én lelkem föprengését, mely magasabb értékek megvalósítására ösztönöz, aki elveszi tőlem kötelességemet vagy az önzetlen, mindent átölelő, nagy szeretet lehetőségét, az megöl engem.

Óh Jézus is nagyon is ismerte az embert, a belső embert, az igazi embert s voltak is és lesznek mindig, akik megértik az ő lelkének titkos óhaját. A bibliai asszony megsejtette ezt.

II.

Kedves ker. Hallgatóim és különösen ti, kedves fiatal lelkésztársaim! Nem tudom, hogy milyen gondolatok, érzések fogják el bennsőtöket e pillanatban. Nem tudom, hogy vajjon világreformáló nagy tervekkel indultok-e pályátokra vagy csöndes beletörődéssel abba, hogy folytatjátok a nehéz, sziszifusi munkát ott, ahol mások abban hagyták. Azt se tudom, de fölteszem, hogy hisztek feltétlenül a keresztény elvek világmegváltó erejében s megvalósításuk lehetőségében. Ez majd a fronton fog eldőlni. Egy pár dologra azonban az előbbieik kapcsán legyen szabad föl hívnom figyelmeteket.

Kövess engemet! Ez az a varázs-szó, amely az élő Jézushoz elvezet. Követni őt a válságok és kísértések tengerén keresztül, a lelkeken átviharzó indulatok harcában egész a halál küszöbéig; követni őt nemcsak mint tanítómestert, hanem mint az életnek urát, a lélek harcainak fenséges győztesét

Követni őt — de végig, megalkuvás nélkül. Nemcsak „a galileai tenger verőfényes partjain, a ragyogó optimizmus virágzó mezőin“, hanem ott is, ahol az út befordul a sötétségbe, a Via dolorosán, a Getsemáné felé. Igaz, hogy sokan megítték az útnak ezt a részét is, de még mindig nem elegendő s a kereszténység nagy tragikuma kezdettől fogva, hogy az út ezen elhajlásánál Jézust elhagyták a legtöbben. Elhagyták egykor s félek, elhagynók most is. Pedig itt nincs megkerülés, nincs félmunka, nincs általmesgye, amelyen rövidebben célhoz juthatunk. Csak egy út van s ezen végig kell menni. A kerülő úton eljuthatunk egy darabig, a parancsoknak való engedelmességgel érhetünk el némi eredményt, de Jézushoz, a valóságos, élő Jézushoz csak egyetlen egy úgy vezet: az egyéni léleknek az ő lelke szerint lépésről-lépésre való felépítése; a szellem fejlődésének nehéz, de dicsőséges útja Isten felé.

Követni őt — közvetlenül! A léleknek odaadó, tuláradó szeretetével. Nem az előnyök és hátrányok kicsinyes fontolgatásával, nem a tanítások betűjének pedáns betartásával vagy a keresztény morál külső formáinak fitogtatásával, hanem örömmel és bánatunkkal, könnyeinkben és boldogságunkban — mindenben, mindenütt. Hadd kerüljünk vele szemtől-szembe, hadd érezzük baráti jobbjának támogató, erős szorítását, hadd érezzük lépten-nyomon az ő nagy lelkéből kiáradó szeretet melegét. Jézus csak látszólag szól a tömegekhez, ő mindig az

egy emberhez beszél: hozzám vagy hozzád, mindig az egyesnek ad tanácsot: nekem vagy neked s csak akkor értjük meg őt igazán, ha meg tudjuk érezni személy szerint is csodálatos egyéniségének hozzánk szóló szavát. Ha így férközhetünk hozzá, mellettünk fog állani mindig és nem hagy el soha.

Egy jeles író (Jacks i. m.) azt mondja, hogy a kereszténység az erős, de a mély és csendes szeretetre termett lelkek vallása és ebben teljesen egyetérthetünk vele. Én úgy gondolom, hogy a keresztény lelkipásztori munka új korszak előtt áll. A csendes apostolság és a kicsiny apró jótettek evangéliumának munkája ez. Megkísérleni az egyesek elfásúlt és kiábrándult lelkéből napvilágra hozni és a szeretet gyöngéd munkájával ápolni azt, ami alkalmas arra, hogy közelebb hozza őket Jézushoz. A lelkész és hive között ugyanolyan közvetlen lelki kapcsolatokra van szükség, mint amilyen szüksége van a lelkésznek a Jézussal való lelki kapcsolatra. Bármelyik hiányzik, a munka nem lehet sikeres.

Nem emberfeletti hősökre van szükség, nem világot átformáló jelszavak gyakori hangoztatására, hanem emberekre, jó emberekre, akik megtudnak érteni másokat és megtudják értetni magukat másokkal. Megérezni saját magunk hibáit és gyöngeségeit, felismerni és megérteni a másokét, hogy elfogultság nélkül tudjunk közelíteni hozzájuk. Mindenkinek lehet alkalma az életben közeledni még olyan embertársához is, akitől örökké csak eltávolodni látszott. Minden ilyen alkalom, ha felhasználjuk, egy téglát az istenországának felépítéséhez. Egy kis szeretet, a szimpátiának egy-egy felvillanó sűgára, egy baráti szó, egy jó cselekedet ott, ahol szükség van rá, apró homokszemek, amelyekből felépülhet lassankint a szeretetnek a világ minden ellenséges indulatát megtörő torlasza.

Ezt megteheti mindenki, de a lelkipásztornak szive szerint is meg kell tennie mindig. Én azért csak arra kérlek titeket, ne sajnáljátok soha lelketek legdrágább kincseit, a szeretet, a megértést és a jóakaratot embertársaitok és az Istenországának javára minden habozás nélkül, nyílt szívvel, bőkezűen szétosztogatni. Legyen a ti lelketek mindig az a gazdag tartalmu alabástrom szelence, amelyből megkapja mindenki az őt megillető lelki ajándékot, hogy viduljon fel a meg nem értett Jézus arca a ti jó tetteitek láttára. Ámen.

Dr. Varga Béla,
teol. tanár.

A legszebb zsoltár.

Zsoltár 50. 12.

Nincs egyetlen érzés, melynek a zsoltárokból consonantioja ne lenne. Az „érzések könyvé”-nek nevezhetjük. Ugy képelem, mintha mindenik zsoltárt egy különálló szívérzelem szülte volna, annyira közel áll hangja az érzésvilágunkhoz. Az ötvenedik zsoltár napkelettől-nyugatig hallatja hangját s hívja mindenünnen a földet, hadd lássák meg az Istent, ki a tökéletes szépségű Sionból jelenik meg. Az első hang napkelet ragyogó birodalmából jön, mosolygó arcú embereket hívogat, a másik nyugat fáradt alakjait szólitgatja. Hívja, édesgeti a földet, most az isteneknek Istene, Jahvé akar szólni vele: Megjelenik Ő, nem a *tökéletes szépség* Sionjából, hanem a tökéletes szépségű Sionból.

A tökéletes szépség Sionját könnyebben el tudom képzelni, mint-hogy tökéletes szépségű Siont állítsak magam elé. Hányszor gondoltam már, hogy látom a tökéletes szépséget. Akkor, mikor szembe néztem a feltámadó nappal, gyönyörködtem az ég és föld összekötő pazar színváltozásaiban, mit a nap jókedvében dob ki magából! Akkor láttam a tökéletes szépséget, mikor búszuzott a nap a földtől s a búcsú érzetében vérkönnyeket hullat. Mikor „folyt a leomló nap vére, violaszin hegyek tetejére”.

A föld alakulatával járó változatok égbe nyúló sziklák egyetlen fenyőikkel, messzefutó térségek tarka virágaikkal a tökéletes szépség fogalmaként állottak előttem. Egyetlen egy virág kinyílt szirmát nézem, annak szabályos formájában, színében, illatában, a tökéletes szépséget látom. És most a zsoltár a szépről alkotott fogalmunkat, képeinket összeszorítja egy helyre, amikor írja: a tökéletes szépségű Sionból jelenik meg az Isten. Hol találjam meg ezt a Siont? Azon a helyen, hol mennydörgés rázza meg a hegyet, villámok cikáznak és ez égi fényben, zajban, robbanásban egy ember semmivé törpülve félelmében reszket. Ez isteni erő megnyilatkozása a törpe ember számára törvényeket kőtáblába véset? Az a tökéletes Sion-e, hol a próféta halk, lágy

szellő suttogó szavában hallja az Úr dicsőségének hangját, vagy ahol harcol a bálványok papjaival? A Tábor hegye talán, hol áldásért könnyörög az Úrnak szolgája? A tökéletes Sion az a hely, honnan a hegyi beszéd hangzott, vagy maga a Golgota hatalmas felkiáltó jelével, a kereszttel. Jeruzsálemben van e hely, hol Herodes palotáját építteté? A szív, a lélek, a gondolat Sionjában van e hely, hol megjelenik az Isten? Vagy a művészet iskolájában, vagy a dal szigetén? Ott, hol idomtalan kőből angyal alakokat faragnak, vagy az üres vásznon csodás színekkel képet festégetnek? Idealizált alakját az embernek, Krisztusokat, vagy a tájak mását? Ez talán leginkább megközelíti a tökéletes Siont. Ahol a teremtő ész asztal fölé hajlik s a kéz írja kis szolgaként a szellem termékeit. Ahol üres vászon előtt áll a geni s képzeletének alakjait, színeit dobja reá. Ahol a kőhalmazok közül emelkedik ki a szobrász gondolatvilága. Ezek a helyek, tökéletes Sionok.

A biboros beszél Leonardóval. Egy gyönyörű szobor csiszolt alakján pihen a biboros tekintete. (Herceg: Élet kapuja). Elragadtatásában dicshimnuszokat zeng a művészetről s szinte megköveteli, hogy a körülállók nézetén legyenek. Leonardo hallgat. A biborosnak feltűnik némasága, hozzáfordul s szól hozzá: „Ugy-e a művészet az egyedüli szépség. Az igazi élet“.

— Az élet a mozgás. Az, amely mozgatja a béna kezében a mankót; vitorláztatja a felhőket, szabályozza a tenger áramlatait.

— És e szobor nem tökéletes?

— Amikor ön hazamegy, figyelje meg, palotája lépcsőjénél egy koldus áll. *Nézze meg annak a koldusnak a koponyáját, minden művészetnél többet ér az.*

— És a festészet? Mit csinál Ön, mikor fest?

— A mozgást tanulmányozom ecsetemmel.

A biboros mély gondolatokba vegyülve megy haza s palotája lépcsőjénél alamizsnára nyújtja a koldus feléje kezét. A biboros megáll. Hosszan nézi a rongyos koldust, kalapját, melyet kezében forgat, azután rámered szeme a koldus hatalmas koponyájára. Érdekesebb fejet alig látott még. Nem volt eltorzítva a jólét kövérségétől, nem volt pirosra festve a könnyü élet pirjától. Sápadt volt. A közeledő halál első bálvány fényvetésének egyik súpára érintette már. A koponya díszét, a fekete haját szálanként kitepte már az élet. Hatalmas koponya csontok fedték a fejét s a homlok alatt két beesett, de még mindig sötét szem nézett ki a csillogó, a jólét világába. Sas orra az egész arcnak bátor kifejezést adott. Erős metszésű ajka könnyörgésre, kérésre volt szoktatva, néhány szál ősz szakáll úgy állott az arcán, mint komor sziklán egy-egy eltörpült fenyő. Különben koldus. Rongyos, éhező koldus. Háta

meggömbült már, keze reszketett, mikor elfogadta a pénzt, melyet a jó szív nyújtott felé. Koldus volt, kinek kolduló volt dala s csak a verkli hangja hallgattatta el.

— És ez a koponya, hogy nem tűnt fel eddig. — Nézi a biboros.

Erre is figyelmeztetnie kellett valakinek Minden szépséggel így vagyunk. Érzéketlenül megyünk el mellettük, de ha valaki megállit, nézd meg e koponyát, egyszerre meglátjuk minden szépségét. Tehát nem az ember a tökéletes művész, hanem az, ki e koponyát teremtette. Tökéletes szépségű Sionból ered ez, melynek utánczója az ember lelkében. A tökéletes szépségű Sionnak hasonmása lelkünkben van, mert ezen pihen Isten képe és hasonlatossága.

A koldus megszólal s kérő szavára a biboros föleszmél. Igen, ez a hatalmas koponya kér tőle, alamizsnát kér, a szívhez szól. Isten remek alkotása szól az emberi szivekhez.

S a biboros magára hagyja a koldust. Mig palotájának dolgozó szobájába ér, ismételteti a művész szavát: „Az élet mozgás. Az, amely mozgatja a béna kezében a mankót, vitorláztatja a felhőket, szabályozza a tenger áramlatait“.

Szent mozgás, mely teremt, koponyákat alkot, sziveket mozgat s a szívet könnyörületésségre indítja.

Ez örök mozgás maga az Isten. E gondolatokhoz Leonardó még hozzá fűzi: „Isten minden gondolatának temploma az emberi koponya“.

Ez a templom a tökéletes szépségű Sion, honnan mindig megjelenik Isten.

Keressük itt az Istent, itt beszélhetünk vele. E templomba hívogat Isten napkelettől-napnyugatig minden embert, itt van a legszentebb isteni kijelentés. A nagy revelatia.

S a dal, mely ezt zengi, a legszebb zsoltár. Ámen.

Üfő Lajos,
sz.-kereszturi lelkész.